

**Волинський національний університет
імені Лесі Українки
Факультет філології та журналістики
Кафедра української мови**

**Лариса ДЕРКАЧ
Руслана ЗІНЧУК**

ПРАКТИКУМ З ОРФОГРАФІЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Навчально-методичні матеріали

Луцьк
«Надстир'я»
2022

УДК 811.161.2'35 (075.8)

Д 36

*Рекомендовано до друку на засіданні кафедри
української мови факультету філології та журналістики
Волинського національного університету імені Лесі Українки
(протокол № 1 від 29.08.2022 р.).*

*Схвалено науково-методичною комісією
факультету філології та журналістики
Волинського національного університету імені Лесі Українки
(протокол № 1 від 02.09.2022 р.).*

*Рекомендовано до друку на засіданні науково-методичної ради
Волинського національного університету імені Лесі Українки
(протокол № 1 від 21.09.2022 р.).*

Рецензенти:

Ю. Громик – кандидат філологічних наук, професор,
проректор з навчальної роботи та рекрутації Волинського
національного університету імені Лесі Українки;

Л. Тиха – кандидат філологічних наук, доцент, доцент
кафедри іноземної та української філології Луцького національного
технічного університету.

Видання містить систему завдань для практичних занять та матеріали для самостійної позааудиторної роботи студентів із дисциплін «Правописна компетентність учителя», «Правописний практикум з української мови».

Для спеціальностей 035 Філологія та 014 Середня освіта (Українська мова і література).

© Л. М. Деркач, 2022.

© Р. С. Зінчук, 2022.

ПЕРЕДМОВА

Навчальними планами підготовки бакалавра спеціальностей 035 Філологія та 014 Середня освіта (Українська мова і література) за освітньо-професійними програмами «Українська мова та література. Світова література», «Середня освіта. Українська мова та література. Світова література» передбачене вивчення дисциплін «Правописна компетентність учителя», «Правописний практикум з української мови».

Запропоноване видання містить дидактично обґрунтовану систему різного типу практичних завдань, матеріали для самостійної роботи, необхідні для формування в здобувачів освіти навичок оперування орфографічними нормами сучасної української літературної мови в процесі усного та писемного мовлення, правописної компетентності, мовного чуття майбутніх фахівців-філологів.

Запропоновані вправи уможливають формування базової для майбутнього вчителя-філолога правописної компетентності шляхом поглиблення знань розділів шкільного курсу української мови: фонетики, орфоєпії, словотвору, морфології у їх зв'язку з орфографією. Водночас зміст мовного матеріалу, використовуваний для формування практичних завдань, спрямований на розвиток зв'язного мовлення, удосконалення вмінь, що стосуються роботи з різними аналітичними формами почутого чи прочитаного. З метою організації індивідуальної освітньої траєкторії запропоновано різні рівні завдань, що уможливорює самостійний вибір здобувачами освіти послідовності виконання завдань та рівня їхньої складності.

Тематичне наповнення видання відповідає змістові силабусів навчальних дисциплін «Правописна компетентність учителя», «Правописний практикум з української мови».

З ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ОРФОГРАФІЇ

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ОРФОГРАФІЇ ХХ ст.

1918	«Найголовніші правила українського правопису», складені Іваном Огієнком за дорученням правописної комісії.
1926	«Український правопис (Проект)»
1929	«Український правопис»
1933	Правописні правила, створені комісією при Народному Комісаріаті
1946	Деяко виправлене видання правопису 1933 року
1960	Видання 2-ге, доповнене (мільйонний наклад)
1990	Нова редакція «Українського правопису», затверджена орфографічною комісією АН УРСР (видання 3-тє)
1993	Виправлене й доповнене видання (видання 4-те)
1999	Проект українського правопису
наступні роки	Стереотипні видання, які не відрізняються від «Українського правопису» 1993 р.

ПРИНЦИПИ УКРАЇНСЬКОГО ПРАВОПИСУ

Фонетичний – написання слів, у яких кожна літера відповідає літературній вимові відповідного звука (*такий, гарно, багато, жолудь* та ін.).

Морфологічний принцип полягає в тому, що незалежно від звучання в різних формах того самого слова чи похідних словах зберігається однакове написання літер у морфемах (*молотьба, пісня, весняний* та ін.).

Історичний принцип: слова передаються на письмі за традицією. Таке написання не зумовлене ні вимовою, ні граматичною будовою слова (*левада, лиман, кишенья*; запозичені – *детектив, диригент, дивізія*, ін.).

Смисловий – принцип, згідно з яким уживаємо різні літери в близьких за звучанням словах, відмінних за змістом: *грати – трати, Судак – судак, вранці – вранці* та ін.

ПРАВОПИС ЧАСТИН ОСНОВИ СЛОВА

I рівень

1. Назвіть принципи українського правопису. Доберіть приклади (по 10 слів), написання яких відповідає кожному з принципів.

2. Обґрунтуйте написання на місці крапок літер *е* або *и*.

Вел..чезний, кош..ня, в..селоці, кр..нич..нька, печ..во, дал..на, віт..р, л..вада, горц..к, м..реживо, с..зонний, обітн..ця, кл..котіти, к..шеньковий, закор..енілий, горл..чко, велич..на, кр..нделик, л..міш, горл..ця, н..су, ш..потіти, тр..мати, нож..чок, восьм..ро, заст..лаю, м..нулий, ос..лився, зац..друвати, гл..тати, мер..хтіти, л..дацюга, Водохр..ще, ж..виця, кр..хкий, мен..джер, м..гдаль, горл..чка, д..ржу, сел..зень, стеж..чка, печ..во, долон..чка, сит..чко, б..нтежити, пригв..нтити, квіт..нь, мар..во, п..ріжок, лот..рея, невм..рущий, кис..нь, пл..кати, реч..татив, вар..во, кр..вавий, с..рпанок, благоч..стивий, ч..пурний, зел..ніти, справ..длиий, м..ткий, гр..міти, леб..диний, м..тушня, ож..ледь, бр..ніти, тр..мтіти, ш..люга, заб..раю, гус..ниця, тр..вога.

3. У поданих словах на місці крапок поставте, де потрібно, апостроф.

П..ять, без..ядерний, арф..яр, бур..ян, бур..як, напів..європейський, від..їзд, дзв..якнути, В..ячеслав, розм..якнути, Мін..юст, сер..йозний, без..ініціативний, верб..я, різдв..яний, Стеф..юк, цв..ях, міжгір..я, в..язи, зв..язок,

пан..європейський, солов..ї, духм..яний, з..єднаний,
дев..яносто, львів..янин, торф..яний, скип..ятити, пір..я,
м..ясо, з..їхати, бур..яний, св..ято, зв..яліти, матір..ю,
Лук..яненко, з..явитися, рум..яний, мавп..ячий, кур..єр,
трав..янистий, Карп..юк, дит..ясла, сп..яніти, жираф..ячий,
тьм..яний, подвір..я, р..ябий, підв..язати, Валер..ян, медв..яний,
Дем..ян, р..мсати, черв..як, моркв..яний, Максим..юк, м..ятний.

4. Прокоментуйте орфограми.

Різдвяний, без'якірний, арф'яр, знічев'я, підв'ялений,
священник, роз'єднаний, обв'язаний, уп'ятьох, риб'ячий,
черв'як, святковий, узгір'я, розм'якнути, різьбяр,
потьмянілий, цвах, під'юджувати, зап'ястя, напів'ява,
дзвякнути, з'ясувати.

5. У поданих словах на місці крапок, де потрібно, поставте м'який знак.

Змен..шення, близ..кість, ковал..с..кий, нян..чити,
генерал..с..кий, громадян..ський, велетен..с..кий, вір..те,
хар..ківс..кий, маршал..с..кий, дев'ят..сот, пал..чик, брен..кіт,
шіст..надцять, нян..чин, різ..кий, Кордил..єри, освітян..с..кий,
камін..чик, гетьман..ський, безбат..ченко, плас..кий, зал..вати,
чотир..ма, чотир..ох, дон..чин, порс..кий, брин..чати,
боя..зкий, опікун..ство, ковз..кий, Поділ..ля, бояз..кість,
спіл..чанський, мен..ший, бат..ківщина, вихован..ці,
чотир..мастами, лан..цюжок, сміл..чак, матін..чин, тюр..ма,
кін..чик, дзелен..кіт, жас..кий, дзелен..чати, тон..ший,
мен..шість, іспан..ський, мізин..чик, промін..чик.

6. Утворіть прикметники за допомогою суфікса -ськ(ий). Прокоментуйте.

Ніжин, Урал, Прип'ять, Ірпінь, Березань, Чорнобиль, Ятрань, Оскол, Забайкалля, Відень, Ворзель, Бершадь, Німан, Казань, Хорол, Поділля, Мелітополь, Яполоть, Роздол, Невель, Корсунь, Ізмаїл, Коростень, Путивль, Умань, Нобель, Малин.

7. Обґрунтуйте вживання на місці крапок м'якого знака або апострофа.

Комп..ютер, Севіл..я, кондот..єр, М..юллер, ател..є, Х..юстон, р..юш, Він..ї, Ях..я, конференс..є, ін..єкція, Б..юффон, б..язь, марсел..єза, П..яченца, кур..йоз, міл..ярд, п..єдестал, Мол..єр, інтерв..ю, бул..йон, В..юртемберг, ад..юнкт, сен..йор, Рив..єра, дуен..я, прем..єр, Барб..юс, кар..єра, він..єтка, П..ємонт, к..ювет, кан..йон, Іх..ямас, сер..йозний, Барб..є, павіл..йон, ад..ютант, Рен..є, б..юджет, Б..юкєнен, б..юро, кон..юнктура, Донаг..ю, п..юпітр, Женев..єва, диз..юнкція, Кордил..єри, к..ювет, Ф..єзоле, ф..юзеляж, Гот..є, Монтєск..є, п..юре, Руж..є, Лавуаз..є, В..єнт..ян, р..юкзак, Фур..є, Н..ютон, Г..юго.

8. Прокоментуйте доречність уживання м'якого знака у поданих словах.

Вишен..ці, Вірун..чин, гал..ці, гол..ці, гряд..ці, дитин..чин, дівчин..ці, дон..чин, жмен..ці, землян..ці, киян..ці, колис..ці, кул..ці, львів'ян..ці, мис..ці, Натал..чин, оболон..ці, п'ас..мі, ред..ці, рибал..ці, скрин..ці, сон..ці, сопіл..ці, спіл..ці, сторін..ці, цілител..ці, шпил..ці, ялин..ці.

9. На місці крапок вставте потрібні літери (і або и). Прокоментуйте.

..грашка, ..дол, ..ч!, ..кати, ..рій, ...кóна, ..менувáти, ..род, ..нді к, ..йбéн, ..ноді, К..м Чєн ..н, ..ржá, ..ч-обá.

10. Утворіть фемінітиви від поданих іменників чоловічого роду, обґрунтуйте вибір суфіксів.

Ректор, пілот, майстер, поет, друкар, вантажник, електрик, бойко, філолог, рекордсмен, декан, модельєр, глядач, верстальник, біолог, кравець, водій, позивач, абітурієнт, складальник, житомир'янин, вихователь, професор, порадник, виробник, вівчар, лемко, заступник, верстальник, пілот, філософ, набірник, плавець, закрійник, шахтар, знавець, респондент, президент, адвокат, бухгалтер, спортсмен, член-кор, директор, економіст, киянин, доцент, завідувач, продавець.

11. На місці крапок вставте потрібні літери. Прокоментуйте написане.

Пр..гарний, пр..швидкий, пр..морський, пр..гарний, пр..мудрий, пр..бережний, пр..важливий, пр..гіркий, пр..гіркий, пр..завзятий, пр...красний, пр..міський, арх..складний, пр..погано, пр..гірок, пр..чудово, арх...мандрит, пр...борканий, пр...подобний, пр...вабити, пр...зирливий, пр...зирство, пр..ярок, пр..старий, пр..старілий, пр.старкуватий, пр..освященний, пр..швидшити, арх...єрей, пр..боркати, пр..стол, арх..стратиг.

12. Утворіть слова, додавши префікси з-, с-, зі-, із-.

Казати, грати, ігнорувати, дерти, бгати, бавити, м'яти, жити, товкти, знов, садити, в'янути, вести, гнути, шити, гріти, умова, фотографувати, тліти, знати, чіпляти, скребти, псувати, хилити, жовкнути, ставити, класти.

II рівень

1. Підготуйте презентації: “Історія правопису української мови: фонетичний правопис” (1 підгрупа) та “Історія правопису української мови: історичний правопис” (2 підгрупа).

2. Виправте, де потрібно, помилки у словах. Прокоментуйте.

Дифіс, мавня, вітер, меливо, креслатий, Водохреще, ливада, серденько, сизонний, гусиниця, ластовиня, ластовиння, вкоринитися, горличко, лиміш, шипотіти, застилити, застелаю, осилитися, мерихтіти, баделіна, христини, крихкий, дивіз, горлечка, стежечка, селизень, кирея, серед, шилистіти, би.нтежити, випециний, цимбали, пригвинтити, мариво, вариво, лотирея, речетатив, звернення, служитель, сирпанок, благочистивий, чипурний, зелень, справедливий, пишниця, гриміти, митушня, ожиледь, бриніти, тримтіти, шилюга, забираю, директор.

3. Складіть план до теми “Уживання літер е, и в ненаголошені позиції”. Підготуйтеся до ознайомлення з нею одногрупників.

4. Виправте, де потрібно, помилки. Підкресліть слова, у яких є варіанти написання і / и.

Іграшка, ійбен, ікати, икати, іменувати, Іч-оба, индик, ірод, іноді, іржа, ірій, ич!, існувати, Кім Чен Ін.

5. Порівняйте умови вживання префіксів пре-, при-, прі.

6. Виправте, де потрібно, помилки у словах. Прокоментуйте.

Презлий, престарілий, премудрий, престарий, прикрасно, архієпископ, призирство, престол, преосвященний, архиєрей, преподобний, призирливий, преклеїти, прикислий, прикиснути, прекислий, приміський, прив'ялити, прегіркий, прегірклий.

7. Доповніть власними прикладами (не менше семи) кожен ряд фемінітивів. Аргументуйте вибір того чи того суфікса для творення слова.

Авторка, редакторка...

Порадниця, учениця...

Кравчиня, філологиня...

Патронеса...

8. Складіть алгоритм уживання апострофа після губних приголосних в українських словах.

9. Виправте, де потрібно, помилки у словах. Прокоментуйте.

Компютер, бюро, дитясла, Вячеслав, пюре, розюшити, інтервю, моркв'яний, прем'єра, Пьемонт, підв'язати, духм'яний, буряк, бур'ян, під'юдити, Іхьямас, арфяр, мавп'ячий, розв'язати, Женевьєва, цвях, різдв'яний, напівєвропейський, Монтеск'є, розмякнути, камерюнкер, Максимюк.

10. Складіть алгоритм уживання м'якого знака або апострофа для позначення роздільної вимови в іншомовних словах.

11. Виправте, де потрібно, помилки у словах. Прокоментуйте.

Пьєдестал, курйоз, він'єтка, Пьячэнца, п'юпітр, Барб'юс, Лавуаз'є, конферанс'є, інтервю, Монтескьє, канйон, бульйон, коньюнктура, Ях'я, кондот'єр, марсельєза, Ривьєра, рюкзак, адьютант, серьйозний, Ак'яб, мишьяк, Н'ютон, рюш, дизюнкція, бязь, дизюнкція, ф'юзеляж, сенйор, В'єнт'ян, іньєкція, Іх'ямас.

ЗМІНИ ПРИГОЛОСНИХ ПІД ЧАС СЛОВОТВОРЕННЯ

I рівень

1. Від поданих слів утворіть прикметники за допомогою суфіксів -ськ-, -ств-. У яких із них не відбувається чергування приголосних?

Гірнік, Цюрих, парубок, баски, Париж, ацтеки, інтелігент, Нью-Йорк, чех, ткач, Прага, герцог, Кременчук, волох, брат, Запоріжжя, товариш, пропагандист, Збараж, агент, Кривий Ріг, герцог, Ла-Мани, козак, студент, Карабах, завод, Ірак, люд, казах, Мекка.

2. Від поданих слів утворіть прикметники та прислівники вищого ступеня порівняння. Прокоментуйте орфограми.

Дорогий, високий, вузький, легкий, низький, короткий, дужий, довгий.

3. Утворіть від поданих слів похідні прикметники за допомогою суфікса -н-. Прокоментуйте орфограми.

Пісок, пшениця, вік, околиця, ніч, перемога, безпека, поміч, сонце, рік, місяць, ячмінь, пиха, торік, серце.

4. Від поданих слів утворіть, де можливо, похідні за допомогою суфікса -ин-. Прокоментуйте орфограми.

Вояцький, черкаський, козацький, галицький, віск, чернівецький, німецький, турецький, мінський, дошка, волинський, буковинський, рекрутський, рівненський, пісок,

солдатський, брестський, полтавський, вінницький, івано-франківський, тернопільський, донецький, кримський, селянський.

5. Від поданих іменників утворіть присвійні прикметники. Прокоментуйте.

Ольга, Наталка, Оленка, Домаха, Параска, кішка, Одарка, Ївга, Галинка, сваха.

6. У яких словах допускається орфографічна варіантність? Прокоментуйте.

Антологія, дифірамб, бібліотека, Текля, католицький, кафедра, театр, астма, анафема, міфологія, ефір, Таїсія, теорія, аптека, Теодор, Прометей, Агатангел, ортодокс, Афіни, логарифм, ортопедія, Амальтєя, Марта, Таїсія, Борисфен.

7. На місці крапок поставте потрібні літери. Прокоментуйте.

Аван..ард, Вер..ілій, ..іджаб, ..арсія, ..оспіталь, Ма..омент, ..атунок, ..егель, ..обі, а..ітація, ..ете, ..анум, ..акім, бло..ер, ..валт, бра..ман, ..олдинг, ..ламур, ..анок, ..еорг, ембар..о, ..урамішвілі, ..інді, ..ол, ..регуар, Ердо..ан, ..оспіс, ..ельсінкі, маркетин.., ..аммурáні, мі..рація, моджа..ед, ..уллівер, джи..ад, Вахтан...

II рівень

1. Встановіть відповідність між словами та суфіксами, за допомогою яких від них утворюємо прикметники. Прокоментуйте свій вибір.

Кривий Ріг, Гаага, Запоріжжя, Збараж, Прага	-ськ-
Цюрих, Мекка, Карабах, казах, Балхаш, Черкаси,	-зьк-
Кременчук, козак, Луцьк, ткач, Березолуки, гірник	-цьк-
Запоріжжя, студент, Нью-Йорк, Карабах, Ірак, баски	

2. Створіть алгоритм утворення вищого ступеня порівняння прикметників та прислівників. Доберіть приклади.

3. Складіть план до теми “Зміни приголосних перед суфіксом -н-”. Підготуйтеся до ознайомлення з нею одногрупників.

4. Встановіть відповідність між словами та суфіксами, за допомогою яких від них утворюємо похідні назви територіальних одиниць. Прокоментуйте.

Чернігів, Полтава, Умань, Луганськ, Одеса	-чина
Турецький, Донецьк, німецький, Дрогобич, Кременчук	-щина
Кременчук, Дрогобич, Вінниця, Волинь, Чернігів	
Полтава, Рівне, Львів, Кривий Ріг, Луцьк	

5. Створіть порівняльну таблицю утворення присвійних прикметників від назв людей і тварин. Прокоментуйте орфограми.

6. Виправте, де потрібно, помилки в словах. Прокоментуйте орфограми.

Антропология, дитирамб, бібліотека, Фекля, кафолицький, катедра, театр, астма, анатема, Таїсія, мітологія, ефір, теорія, аптека, Феодор, Прометей, Агафангел, орфодокс, Атени, логарифм, ортопедія, Амальф'єя, Марта, Фаїсія, Бористен.

7. Створіть порівняльну таблицю вживання літер *z, r, x* для позначення звуків [g], [h] у словах іншомовного походження. Доберіть відповідні приклади.

ЗАСОБИ МИЛОЗВУЧНОСТІ

I рівень

1. Прокоментуйте вживання у/в, і/й.

У/в лісі пахло квітами; у/в/дача; я у/в/важаю успішним; у/в/вертюра, десь у/в житті; наш у/в/читель, у/в/наслідок зливи, діти у/в/вічливі; у/в призерку; побував у/в Одесі; у/в/трое склали папір; у/в НБУ; склали у/в/трое; у/в/ластивість; постукали у/в двері; у/в/притул підійшли; лягли у/в траві; сидимо у/в вагоні; у/в/взаємини; хлопчик у/в/волю награвся; у/в/права; У/В/країна; у/в/плив, у/в/пливовий; забіг у/в фое; побували у/в Львові; жив у/в Львові; поринули у/в звучання; 1990 р. у/в місті сталася подія; поглянув у/в отвір; у/в МВФ; жили у/в своїй хаті; служили у/в гвардії; гості у/в/війшли до зали; у/в нього у/в очах; у/в/клад; у/в/ступ; батьки і/й діти; тут і/й/деться про народні звичаї; гай і/й широка долина; він, і/й/мовірно, не прийде; навчає великого і/й малого; вона і/й/де; дні і/й ночі; Інна і/й Ярина; теорія і/й практика; морфологія і/й синтаксис.

2. Прокоментуйте вживання прийменника з та його варіантів із, зі (зо).

З Аліною прийшла її подруга. Вона відвідала з друзями Луцьк. Твір з німецької мови Учителька прийшла з квітами. Лист із Польщі. Контрольна робота з англійської мови. Медаль виготовлено із золота. Фразеологізм зі значенням "бігти". "Тренер працював по-різному: з усіма гравцями або з одним-двома. Хлопець із сьомого класу. З лісу вийшов дядько Павло. Вчора він поїхав із села. З його приїздом усі повеселіли. Олена

пошила халат із шовку. З другого боку села простяглась річка. Тістечка зі смаком полуниці. Разом із сходом сонця прокинувся Іванко. Діти вже прийшли зі школи.

3. Утворіть прикметники від поданих слів. Прокоментуйте орфограми.

Тиждень, аванпост, проїзд, масло, агент, турист, зап'ястя, студент, вість, честь, баласт, користь, якість, контраст, пестити, ремесло, щастя, форпост, лестоці, кістка, компост.

4. Утворіть інфінітиви від поданих слів. Прокоментуйте орфограми.

Бризки, брязк, блиск, писк, плюск, тріск, виск.

5. Утворіть прикметники за допомогою суфікса -ськ(ий). Прокоментуйте.

Ніжин, Урал, Прип'ять, Ірпінь, Німан, Березань, Чорнобиль, Ятрань, Оскол, Забайкалля, Відень, Ворзель, Умань, Казань, Хорол, Поділля, Вишнопіль, Сокаль, Доброміль, Яполоть, Штунь, Суходоли, Роздол, Корсунь, Ізмаїл, Коростень, Путивль, Малин.

6. На місці крапок вставте одну чи дві літери *н* у суфіксах.

Горін..я, качин..ий, гарбузин..я, пооран..ий, нездолан..ий, носін..я, мільйон..ий, совен..я, напоєн..ий, ходін..я, зміїн..ий, шарудін..я, прикріплен..ий, горобин..ий, гукан..я, павутин..я, гулян..я, незрівнян..ий, зростан..я, сприян..я, звернен..я, вовчен..я, бджолин..ий, напружен..я, картоплин..я, піднесен..я,

гусен..я, орлин..ий, чаєн..я, бадилін..я, священ..ий, принаєдн..ий, солов'їн..ий.

7. На місці крапок вставте одну чи дві літери н.

Стара..о, поора..ий, блаже..ий, загублен..ий, свяще..ий, зробле..ий, довгожда..ий, сказа..ий, неочікува..ий, виверше..ий, напруже..ий, вихова..ий, жада..ий, бажа..ий, скаже..ий, закінче..ий, запрограмова..ий, огне..ий, пече..ий, створе..ий, сформульова..ий, скопійова..ий, враже..ий, дарова..ий, знаме..ий, тума..ий.

8. На місці крапок вставте одну чи дві літери. Прокоментуйте написання.

Роз..броїти, зав..ишки, від..аність, юн..ат, охорон..иця, щоден..ий, військ..ор, ячмін..ий, з..овні, під..убник, роздоріж..я, сторіч..я, вікон..ий, туман..ість, незрівнян..ий, незлічен..ий, неказан..ий, бов..аніти, с..авець, воз..'єднання, жит..євий, розріс..я, увіл..яти, нал..ю, гіл..ястий, угід..ям, стат..ею, знамен..ий, Ган..ин, Іл..ею, священ..ий, священ..ик, письмен..ий, сторіч..ям, навман..я, поїд тин..ю, спросон..я.

9. На місці крапок вставте, де потрібно, пропущені літери, визначте наголос. З'ясуйте різницю у значенні слів, які звучать подібно.

Нездійснен..і плани – не здійснен..і вчасно плани; незлічен..і кошти – не злічен..і ніким кошти; неоцінен..а пропозиція – не оцінен..а владою пропозиція; незбагнен..ий успіх – ніким не збагнен..ий успіх; невпізнан..ий край – не впізнан..ий мною край; незрівнян..а перспектива – не зрівнян..а ніким поверхня; непримирен..і стосунки – не примирен..і досі сторони.

10. На місці крапок вставте, де потрібно, пропущені літери. Прокоментуйте.

Аб..ат, бон..а, Бот..ічеллі, ак..умулятор, ан..áli, ім..іграція, барок..о, бул..а, ван..а, Андóр..а, бек..ерель, беладон..а, біл..ь, бел..етрїстика, мадонн.., Біл.., бравіс..имо, брут..о, ін...овація, ват.., віл..а, груп..а, мул..á, гун.. (гун..и), інтерме́ц..о, ір..еальний, Марок..о, дóн..а, пén..і, андор..ець, коміс..ія, пан..ó, Ват.., лібрéт..о, гол..áндський, Бек..ерель, піаніс..имо, сюр..еалізм, Ніц..а, тóн..а, піц..ікато, мір..а, Джон..і, стак..ато, марок..анець, сұм..а, Ал..ах, фін..и, Рус..ó, шас..і.

11. На місці пропусків напишіть потрібні літери. Поясніть уживання сполучних голосних у словах.

Чорн..зем, чотир..бальний, чотир..осьовий, дв..актний, давн..руський, земл..мір, кра..знавство, меді..лінгвістика, всюд..хід, ясн..зорий, мор..продукти, груш..подібний, дв..електродний, сонц..стояння, дв..тижневий, задн..язиковий, земл..трус, авт..вокзал, двадцят..річний, тр..атомний, верхн..лужицький, кільк..разовий, каш..вар, країн..знавство, дв..єдиний, дв..окис, кост..прав, віде..запис, тр..кілометровий, меді..стилістика, тр..окисень, нижн..гірський, півтор..метровий, ранн..стиглий, сам..вчитель, сорок..річний, дв..оксид, кисн..терапія, дв..опуклий, Євр..союз, крапл..подібний, повітр..дув, житт..здатний, нан..частинки, середн..добовий, дев'яност..річний, сир..вар, торф..різ, дв..осьовий, дв..ярусний, скел..лаз, нож..тримач, ст...метровий, наці..творення, житт..пис, дв..юридний, хімі..терапія, раді..комітет.

12. Зніміть ризки у поданих словах і поясніть їх написання.

Адмін/ресурс, фіто/терапія, віце/консул, боді/арт, академ/відпустка, фолк/гурт, лейб/медик, обер/офіцер, пан/Європа, багат/вечір, моно/вистава, гіпер/звук, екстра/клас, фольк/музика, бух/облік, кібер/машина, мета/мова, міні/блок, нано/частинки, влас/кор, ультра/звук, флеш/інтерв'ю, держ/установа, аква/техніка, алко/тест, архи/диякон, блиц/новини, ін/валюта, псевдо/Фауст, аеро/метод, арт/ринок, топ/модель, екс/міністр, віце/прем'єр, інформ/повідомлення, метео/станція, макро/економіка, нео/модерніст, Каб/мін, пара/олімпієць, поп/музика, Київ/зелен/буд, прес/конференція, міді/спідниця, ліс/госп, авіа/рейс, штабс/капітан, мед/персонал, веб/сторінка, гео/політика, супер/модель, Нац/банк, аудіо/альбом, боді/билдинг, максі/одяг, мікро/частинка, епідем/ситуація, авто/відповідач, іншо/вірець, економ/клас, проф/спілка, блиц/опитування, преміум/клас, Свят/вечір, абро/морфема, архи/складний, соц/забезпечення, еко/продукти, іно/вірець, етно/гурт, спец/завдання, астро/корекція, контр/адмірал, псевдо/наука, інако/думець, фарм/препарат, унтер/офіцер.

13. Зніміть ризки у поданих словах і поясніть їх написання.

Купівля/продаж, гори/цвіт, дванадцяти/тонка, Перебий/ніс, пів/аркуша, мати/й/мачуха, напівав/томат, Зайчик/Побігайчик, лікар/ендокринолог, бізнес/план, генерал/капітан, альфа/промені, монголо/татари, піар/акція, радий/радісінький, батько/мати, зірви/голова, сон/трава, Непий/вода, напів/імла, дизель/мотор, пів/яблука, жар/птиця, інтернет/видання, пів/Європи, прем'єр/міністр, трьохсот/п'ятдесяти/річчя, полу/кіпок, Австро/Угорщина,

кіловат/година, бета/розпад, суші/бар, до/дієз,
тихий/тихесенький, хліб/сіль, пройди/світ, Цап/Відбувайло,
дев'яносто/п'яти/річчя, художниця/карикатуристка,
напів/правда, Непий/пиво, піар/кампанія, пів/України,
розрив/трава, сі/бемоль, караоке/бар, член/кореспондент,
компакт/диск, фан/клуб, угро/фіни, розтяг/стиск,
перекоти/поле, шести/денка, пів/відра, магнітолог/астроном,
блок/система, допінг/контроль, чар/зілля, фітнес/клуб,
альфа/частинка, дельта/функція, норд/вест.

14. Зніміть ризики у поданих словах і поясніть їх написання.

Південно/бережний, ясно/зелений, військово/транспортний,
видовжено/тупо/конічний, молочно/білий,
військово/зобов'язаний, військово/юридичний, ясно/окий,
ясно/золотистий, зліт/посадка, культурно/освітній,
морально/етичний, соціально/небезпечний, договірно/правовий,
гостро/критичний, медико/генетичний, ново/грецький,
організаційно/методичний, валентно/пов'язаний,
суспільно/корисний, лірико/драматичний,
об'ємно/просторовий, нижче/підписаний,
науково/обґрунтований, червоно/гарячий, світло/голубий,
західно/український, вільно/конвертований,
соціально/активний, темно/шкірий, абсолютно/сухий,
діаметрально/протилежний, хімічно/стійкий,
вище/зазначений, лінгво/стилістичний, норд/остівський,
коротко/грушо/подібний, компетентнісно/орієнтований,
віськово/полонений, чітко/окреслений, високо/авторитетний,
віце/консульський, народно/поетичний, воєнно/стратегічний.

15. Зніміть риски у поданих словах і поясніть їх написання.

Дніпро/ріка, ріка/Дніпро, країна/інвестор, учитель/хімік, хімік/учитель, дівчина/розумниця, жук/короїд, хлопець-патріот, гриб/паразит, заєць/русак, льон/довгунець, художник/пейзажист, пейзажист/художник, вовк/жаднюга, земля/мати, козак/характерник, Сапун/гора, мова/джерело, очі/намистинки, ненька/Україна, Україна/ненька, звіробій/трава, трава/звіробій, Йордан/річка, дівчина/грузинка, грузинка/дівчина, гора/Сапун.

16. Зніміть риски, запишіть слова правильно.

Прокоментуйте написання.

Від/нині, від/сьогодні, до/нині, до/тепер, до/завтра, за/надто, на/вічно, на/далі, на/ура, на/довго, на/завжди, на/добраніч, на/зовсім, на/скрізь, на/справді, не/втямки, не/гаразд, о/так, о/там, о/тут, по/всюди, на/потім, по/декуди, поза/вчора, поза/торік, по/троху, у/тричі.

17. Прокоментуйте написання поданих прислівників.

Завбільшки, чимдуж, навскач, завглибішки, об'абіч, завдовжки, очевидно, завчасу, привселюдно, завшишки, об'іруч, знадвору, самохіть, навздогін, тимчасово, навзнак, стрімголов, навколо, повсякчас, навкруги, праворуч, навмисне, водносталь, навперейми, мимоїздом, навприсядки, ліворуч, навпростець, босоніж, мимоволі, навскіс, мимохідь, навсправжки, насамперед, навстіж, мимохіть, навтікача, натщєсерце, наздогін, нашвидкуруч, наосліп, наготові, чимраз, попідтинню, спідлоба.

18. Зніміть риски, запишіть прислівники правильно. Поясніть написання.

Без/відома, у/стократ, без/ліку, в/волю, до/ладу́, в/гору, на/жаль, в/день, від/разу, в/купі, на/щастя, в/літку, в/низу, за/кордоном, в/затишку, на/світанку, в/поперек, під/гору, на/ходу, в/решиті, уві/сні, в/ряд, в/смак, на/бігу, в/щертъ, до/віку, до/останку, до/в/кола, без/жалю, до/волі, до/гори, без/угаву, з/радості, до/долу, на/сміх, до/дому, до/тла, до/щенту, на/мить, по/совісті, до/сьогодні, зі/споду, з/низу, зо/зла, на/прощання, на/радість, через/силу, з/рештою, з/роду, до/крихти, з/середини, на/бік, на/верх, до/лиця, на/весні, на/виворіт, без/кінця, на/віки, в/цілості, на/гору, на/гора, над/вечір, на/льоту, на/дворі, за/світла, з/розгону, на/самоті, над/мір, на/диво, на/останку, без/пуття, на/перед, по/правді, до/побачення, з/переляку, на/силу, до/вподоби, на/споді, за/дня, на/сторóжі, на/слово, на/яву, о/біч, по/волі, без/мети, по/заду, по/середині, по/ча́сти, по/суті.

19. Зніміть риски, запишіть слова правильно. Прокоментуйте написання.

По/двоє, по/перше, в/перше, в/одно, по/одинці, в/двоє, у/двох, в/друге, на/двоє, по/друге, по/двійко, по/троє, на/троє, по/третє, в/четверо, у/третє, у/трьох, по/четверо, на/четверо.

20. Зніміть риски, запишіть слова правильно. Прокоментуйте написання.

С/покон/віку, один/в/один, на/віки, будь/що/будь, на/самоті, повік/віки, на/віки/вічні, раз/по/раз, сама/самотою, пліч/о/пліч, сам/на/сам, сам/по/собі, так/на/так, день/у/день, рік/у/рік,

рука/в/руку, нога/в/ногу, плече/в/плече, без/кінця/краю, з/даніх/давен, коли/не/коли, як/не/як, всього/на/всього.

21. Зніміть ризики, запишіть слова правильно. Поясніть написання.

Що/дня, дарма/що, хіба/що, або/що, то/що, до/вподоби, до/останку, кінець/кінцем, тим/часом, таким/чином, в/цілому, в/основному, на/відмінно, на/виплат, на/виріст, по/батьківськи, по/батькові, без/вісти, без/перестанку, в/затишку, в/міру, в/нагороду, в/ногу, в/обмін, в/позику, в/цілості.

22. Утворіть прислівники з поданими частками. Поясніть написання.

-будь, будь-, -небудь, казна-, хтозна-, бозна-, де-, що-, -бо, -но, -то, -от, -таки, як-, -як, най-, чи-, ані-, аби-.

23. Подані прислівники запишіть відповідно до правописних норм.

День(за)днем, зроду(віку), (у)ночі, по(українськи), в(три)дорога, с(під)лоба, з(діда)прадіда, не(сьогодні)завтра, на(швидко)руч, у(при)тул, з(не)нацька), рано(вранці), (стрім)голов, на(нівець), на(при)зволяще, на(про)чуд, з(ні)чев'я, не(пере)ливки, вряди(годи), (по)латині, час(від)часу, (до)щенту, (в)решті(решт), давним(давно), з(усіх)усюд, в(різно)біч, по(всяк)час, на(в)скач, (на)виплат, один(в)один, (у)нічию, на(в)стіж, при(все)людно.

24. Складіть речення, у яких подані сполучення прийменників із незмінюваними словами пишемо разом та окремо. Прокоментуйте написання.

На/багато, за/багато, в/бік, в/горі, за/очі, в/слід, до/верху, за/раз, з/боку, од/віку, на/низу, в/ранці, на/пам'ять, на/половину.

II рівень

- 1. Створіть алгоритми чергувань у/в, і/й. Доберіть приклади.**
- 2. Створіть алгоритм чергування з/із, зі, зо. Доберіть приклади.**
- 3. Напишіть текст, уживаючи в ньому не менше 10 слів з орфограмою “спрощення в буквосполученнях”.**
- 4. Підготуйте повідомлення “Милозвучність української мови” (5 хв.).**

ПРАВОПИС СКЛАДНИХ І СКЛАДЕНИХ ВЛАСНИХ НАЗВ

І рівень

1. Розкрийте дужки, запишіть слова правильно. Прокоментуйте.

Н(н)аціональна А(а)кадемія Н(н)аук України, А(а)хіллесова П(п)'ята, Заслужений Д(д)іяч Н(н)ауки, Л(л)лауреат Н(н)аціональної П(п)ремії імені Тараса Шевченка, Л(л)уцький Н(н)аціональний Т(т)ехнічний У(у)ніверситет, С(с)есія Л(л)уцької М(м)іської Р(а)ди, П(п)ерша С(с)вітова В(в)ійна, Н(н)аціональний Б(б)анк України, Н(н)аціональна Г(г)вардія України, Л(л)ейбористська П(п)артія Великої Британії, Ш(ш)евченківська П(п)ремія, Ш(ш)евченкові поезії, Ш(ш)евченків геній, Ш(ш)евченківська мати, Д(д)амоклів меч, О(о)рден Д(д)ружби народів, А(а)кт П(п)роголошення Н(н)езалежності України, В(в)олинський О(о)бласний К(к)раєзнавчий М(м)узей, Ф(ф)ранківські Д(д)ні, З(з)олоті В(в)орота, М(м)олочний Ш(ш)лях.

2. Виправте, де потрібно, помилки. Поясніть написання.

Дюма Старший, автомобіль Таврія, епоха відродження, Софійський Собор, День Учителя, Свято перемоги, Дитячий табір Чайка, День незалежності України, Станція Фастів, Станція метро Контрактова Площа, Державна третьяковська галерея, Аеропорт Бориспіль.

3. Запишіть подані географічні назви відповідно до правописних норм.

Зелений Г(г)ай, Кривий Р(р)іг, Жовті В(в)оди, Ріо/де/Жанейро, Ла/Мани, Новосілки/на/Дніпрі, Порт/о/Пренс, Ясна П(п)оляна, Ель/Бахра, Па/де/Кале, Аю/Даг, Ріо/Гранде, Ріо/Негро, Іссик/Куль, Порту/Алегре, Лос/Анджелес, Лас/Вегас, Баден/Баден, Рава/Руська, Переяслав/Хмельницький, Пуца/Водиця, Країна С(с)хідного С(с)онця, З(з)олотоверхий, Північна П(п)альміра, Столиця М(м)оди, К(к)оролівство Бельгія, В(в)елике Г(г)ерцогство Люксембург, П(п)равобережна Україна, З(з)атока С(с)вятого Лавренція, Н(н)іагарський В(в)одоспад, Асканія/Н(н)ова.

4. Поясніть правопис географічних назв. Утворіть від них похідні прикметники.

Біла Церква, Дмитро-Варварівка, Ясногородка, Трипілля, Дорогобуж, Івано-Франківськ, Кам'яна Балка, Давидів Брід, Індокитай, Буенос-Айрес, Ла-Мани, Лас-Вегас, Франкфурт-на-Майні, Вест-Індія, Нью-Йорк, Коста-Рика, Олійникові Слобода, Іссик-Куль, Лос-Анджелес, Бург-ель-Араб, Великі Луки, Тянь-Шань.

5. Запишіть з великої чи малої літери. Прокоментуйте написання.

*(А,а)дміністрація (П,п)резидента України,
(А,а)нтимонопольний (К,к)омітет України, (П,п)резидент
(Р,р)еспубліки Білорусь, (Н,н)ародний (А,а)ртист України,
(З,з)аступник (Г,г)олови (В,в)ерховної (Р,р)ади України,
(Г,г)енеральна (А,а)самблея (О,о)рганізації (О,о)б'єднаних
(Н,н)ацій, (В,в)есвітня (Ф,ф)едерація (Н,н)аукових*

(П,п)рацівників, (Л,л)авреат (Д,д)ержавної (П,п)ремії України ім. Т. Шевченка, (Н,н)ововолинський (В,в)угільний (Б,б)асейн, (С,с)узір'я (Г,г)ончі (П,п)си, (Г,г)олова (К,к)онституційного (С,с)уду України, (О,о)строви (К,к)оролеви Шарлотти, (Ш,ш)тат (З,з)ахідна (В,в)ірджинія, (Ц,ц)ентральний (Б,б)отанічний (С,с)ад, (С,с)кандинавський (П,п)івострів, (Л,л)ьвівський (З,з)алізничний (В,в)окзал, (Л,л)ьвівські (Х,х)рами, (П,п)оштова (П,п)лоща, (К,к)иївська (М,м)іська (Р,р)ада, (К,к)иївські (В,в)вулиці, (О,о)сманська (І,і)мперія, (К,к)итайська (Н,н)ародна (Р,р)еспубліка, (В,в)улиця (К,к)иївська в Луцьку, (П,п)ланово-(Е,е)кономічний (В,в)ідділ (К,к)иївської (М,м)іської адміністрації, (В,в)есвітня (Ф,ф)едерація (Д,д)емократичної (М,м)олоді, (П,п)артія (Д,д)емократичного (В,в)ідродження України, (Д,д)ень (К,к)осмонавтики, (П,п)аризька (К,к)омуна, (Р,р)ектор (К,к)иївського (І,і)нженерно-будівельного (І,і)нституту, (В,в)ищий (А,а)рбітражний (С,с)уд України, (К,к)иївська (Т,т)орговельно-(П,п)ромислова (П,п)алата, (Г,г)енеральна (П,п)рокуратура України, (Д,д)ержавний (М,м)итний (К,к)омітет України, (А,а)рабський (Ф,ф)онд (Е,е)кономічного і (С,с)оціального (Р,р)озвитку, (Ц,ц)ентральний (Д,д)ержавний (А,а)рхів (В,в)ищих (О,о)рганів (В,в)лади, (Г,г)оловне (А,а)рхівне (У,у)правління при (К,к)абінеті (М,м)іністрів України, (Д,д)ень (П,п)рацівника (Т,т)оргівлі, (Є,є)вропейська (А,а)соціація (В,в)ільної (Т,т)оргівлі, (З,з)аслужений (Д,д)іяч (М,м)истецтв України, (П,п)резидент (Н,н)аціональної (А,а)кадемії (Н,н)аук України, (З,з)бройні (С,с)или України, (П,п)алата (М,м)ір і

(В,в)имірних (П,п)риладів, (Н,н)аціональна (Г,г)вардія України, (В,в)иконавчий (К,к)омітет (Л,л)уцької (М,м)іської (Р,р)ади, (В,в)олинські науковці, (К,к)онгрес (Д,д)емократичних (С,с)ил України, (З,з)аслужений (П,п)рацівник (К,к)ультури України, (П,п)арк (К,к)ультури і (В,в)ідпочинку ім. М. Рильського, (П,п)івнічна (Б,б)уковина, (Н,н)аціональний (П,п)едагогічний (У,у)ніверситет ім. М. Драгоманова, (С,с)тарший (Н,н)ауковий (С,с)півробітник (І,і)нституту (М,м)овознавства НАН України, (Д,д)ержавна (П,п)ублічна (Б,б)ібліотека (Н,н)аціональної (А,а)кадемії (Н,н)аук України.

6. Перепишіть, розкриваючи дужки.

Сузір'я (В,в)елика (В,в)едмедиця, вулиця (К,к)ривий (В,в)ал, острів (С,с)вятої (О,о)лени, мис (Д,д)оброї (Н,н)адії, галактика (Ч,ч)умацький (Ш,ш)лях, зоряна система (В,в)елика (М,м)агеланова (Х,х)мара, затока (С,с)вятого (Л,л)аврентія, проспект (А,а)кадеміка (Б,б)улаховського, набережна (Л,л)ейтенанта (Ш,ш)мідта, проспект (П,п)резидента (Г,г)рушевського, заповідник (Б,б)іловезька (П,п)уща, (М,м)айдан (Н,н)езалежності, вулиця (Я,я)рославів (В,в)ал.

7. Подані географічні назви запишіть відповідно до правил правопису.

Великий (устюг), Старо (косянтинів), Білгород (дністровський), Мирогоща (друга), Біла (церква), Печи (хвосту), Могилів (подільський), Михайло (коцюбинське), Дорого (буж), Верхній (тагіл), Кисло (водськ), Кам'яно (гірка),

Новоград (волинський), Воля (ковельська), Стара (гута), Рава (руська), Нові (шепеличі), Ново (сибірськ), Семи (палатинськ), Великі (дмитровичі), Івано (франківськ), Зелена (гура), Сомкова (долина), Старі (шахти), Берізки (бершадські), Стара (гута), Кейп (таун), Верни (городок), Сорока (дуби), Сент (луїс), Олійникова (слобода), Верхньо (уральськ), П'яти (гори), Санто (домінго).

ПРАВОПИС ЗАКІНЧЕНЬ ВІДМІНЮВАНИХ СЛІВ

I рівень

1. Запишіть подані слова в орудному відмінку однини та родовому множини.

Крапля, фірма, долоня, буря, площа, сестра, шайба, вілла, копальня, поверхня, стаття, крихта, арфа, миска, шабля, гра, гиря, робота, яблуня, межа, куля, їжа, груша, вежа, втіха.

2. Запишіть слова у формі родового відмінка однини.

Баланс, протез, архів, облік, факт, спадкоємець, комітет, вексель, вихор, вантаж, конус, кодекс, поверх, університет, експорт, прибуток, порох, варіант, спирт, хор, гурт, теніс, бальзам, канал, тин, вокзал, туман, біль, страх, карниз, квас, сектор, кілок, землетрус, гріш, колектив, інститут, простолюд, майдан, успіх, загал, радіус, ячмінь, гараж, семестр, замóк, дисплей, атом, конфлікт, регрес, чагарник, пріоритет, ажіотаж, паритет, родовід, бюлетень, метраж.

3. Запишіть іменники у родовому відмінку однини.

Лейпциг, Алтай, Буг, Кіпр, Бердянськ, Памір, Китай, Донбас, Харків, Дністер, Крит, Тибет, Кривий Ріг, Воронеж, Дон, Миргород, Кавказ, Зелений Гай, Луганськ, Сахалін, Амур, Дунай, Красний Лиман, Люксембург, Кривбас, Урал.

4. Поясніть наявність варіантних форм родового відмінка однини іменників.

Рима – Риму, Алжира – Алжиру, рахунка – рахунку, терміна – терміну, пояса – поясу, папера – паперу, листа – листу, каменя – каменю, морозу – Мороза.

5. Запишіть іменники в родовому та орудному відмінках однини.

Кредитор, димар, варвар, ювелір, футляр, бунтар, якір, різьбяр, директор, проводир, бригадир, долар, аптекар, столяр, екземпляр, еліксир, орендар, пластир, інвентар, майстер, гектар, хабар, лобур, календар, секретар, школяр, шахтар, професор, ювіляр, перукар, товар, конвеєр, бджоляр, формуляр, писар, пустир, псалтир, капіляр, лихвар, ледар, панцир, єгер.

6. Запишіть іменники в родовому відмінку множини. Прокоментуйте.

Засідання, зусилля, обличчя, почуття, бажання, піддашися, відкриття, вагання, життя, весілля, роздоріжжя, сторіччя, століття, знання.

Гість, вікно, кільце, колесо, пальто, полотно, плащ, помідор, кілограм, хазяїн, чобіт, грузин, селянин, прізвище, серце, поле, болгарин, гасло, дно, відро, ребро, око, плече, прислів'я, село, громадянин, болото, озерце, чудо, небо, сузір'я.

7. Запишіть іменники в орудному відмінку однини, прокоментуйте.

Доповідь, честь, галузь, любов, подорож, жовч, радість, сіль, творчість, папороть, емаль, шерсть, фальш, діяльність, суміш, тривалість, мати, верф, річ, кров.

8. Запишіть іменники у формі кличного відмінка однини.

Пан лікар, молодий хлопець, пан ректор, шановний слухач, товариш бригадир, вірний друг, добрий знавець, товариш сторож, пан лейтенант, добродій директор, вірна дружина, смілива мрія, довгоочікувана воля, страждена земля.

9. З'ясуйте значення поданих іменників, визначте їхній рід. Утворіть із кожним словосполучення.

Кутюр'є аташе́, папара́ці, портъє́, рантьє́, ре́фері, торéро, я́пі, аліго́те, бахтіо́рі, каберне́, поні, фламінго, грі́злі, какаду́, коа́ла, торна́до, гре́го, ма́йстро, пампе́ро, солáно, сулугу́ні, ка́нтрі, кабу́кі, ші́мі, івасі́, путасу́, фу́гу, гінді, бенга́лі, авеню́, бе́ре, боржо́мі, кольра́бі, капіте́ль, саля́мі, авока́до, со́рго, барбекю́, безе́, глясе́, мате́, суфле́, со́те, фри́касе́, філе́, кано́е, кімоно́, кашне́, кашпо́, ампуа́, плісе́, ра́лі, прес-пап'е́, пап'е́-маше́, боа́, кеш'ю, сопра́но, контра́льто, візаві́, проте́жé, хіні, колі́бри, дінго.

10. Визначте рід поданих іменників. Обґрунтуйте.

Музей-квартира, хлопчисько, виставка-продаж, плакса, сукня-костюм, вітрище, крісло-гойдалка, диван-ліжко, замок-блискавка, Сухумі, листоноша, Кутаїсі, Міссурі, Міссісіпі, базіка, Нікарагуа, Гаїті, Кіліманджаро, вовчисько, Ай-Петрі, Калахарі, Гобі, ручище, Капрі. Борнео, морозище, Онтаріо, Стромболі, свекрушисько.

11. Запишіть іменники у формі родового відмінка однини, прокоментуйте закінчення.

Тролейбус, автомобіль, граб, бліндаж, палац, поверх, коридор, ганок, Івано-Франківськ, Єгипет, Прут, Писар, писар,

апарат, термін, гурт, ваніль, академік, Крїт, хребет, мороз, Мороз, конус, блок, коледж, комин, галузь, націоналізм, Свїтязь, листопад, Віталій, вагон, герань, Амстердам, хлопчик, гідність, священник, акт, Луцьк, фейсбук, кров, явір, Байкал, бузок, стілець, Кривий Рїг, віск, любові, Богдан, Рим, тиждень, вокзал, комітет, Буг, млин, взвод, гай, інститут, гайок, хор, вальс, джемпер, Вашингтон, міст, абсолют, карниз, Кавказ, героїзм, бал, незалежність, Урал, кілометр, мотор, звіробій, інтеграл, ютуб, стан, кисень, промовець, клен, ніч, Оболонь, синтез, бублик, табун, Нововолинськ, гольф, дизель, татусь, гараж, Збруч, паркан, чайник, страх, Лондон, папір, скелет, осїнь, сад, Сиваш, Дністер, садок, вівтар, інтерфікс, Тарас, всесвіт, Дніпро, Кїпр, вісь, курїнь, подорож, балкон, град, фразеологізм, чагарник, фахівець, буряк, чисельник, числівник, прїязнь, плїт, пандус, Юрїй, Русь, сіль, дзвін, гнів, сталь, пояс, Париж, зайчик, сумїш, тїнь, Нью-Йорк, грам, камїнь, вітер, гуртожиток, Вітер, цент, Умань, фальш, алюміній, ячмінь, овес, Алжир, майдан, черевик, хоробрість, Житомир, калач, відгук, лиман, стїл, фасад, радість, іконостас, баскетбол, конфлікт, Львів, гонак, догматизм, бронхіт, честь.

12. Запишіть іменники у формі кличного відмінка, прокоментуйте закінчення.

Джек, Людвіг, Стах, батько, вуйко, дядько, Маруся, синок, полковник, Левко, Ілько, козак, юнак, парубок, доня, боєць, пан професор, місяць, Галя, знавець, кобзар, секретар, Джек, шахтар, Ігор, лікар, Гриць, лицар, Швець, швець, Кравець, кравець, колега, Коваленко, Горбець, горбець, хлопець, Людвіг,

жнець, Наталія Миколаївна, Катря, кобзар, молодець, борець, Олег, доброволець, глядач. Викладач, товариш, Андрій, Олексій, водій, Марія, друг Віталій, Маруся, Ілля, робітниця, Хома, повстанець, Ганна, Ганнуся, Наталія, Наталка, душа, Настя.

13. Запишіть іменники у формах родового та орудного відмінків однини, прокоментуйте.

Відвар, стовбур, бондар, Бондар, столяр, явір, комар, снігур, інженер, майстер, актор, директор, професор, абажур, гіпюр, бджоляр, варвар, кулінар, футляр, ювіляр, касир, пасажир, смоляр, Смоляр, сувенір, долар, маляр, маляр, лікар, вівчар, гончар, Гончар, писар, кобзар, календар, вівчар, пекар, друкар, аптекар, післяр, мудрець, інвентар, хабар, Лазар, лобур, швець, каменярь, Швець, Ігор, гектар, кучер (візник), кучер (волосся), Кучер, секретар.

14. Запишіть іменники у формі родового відмінка множини, прокоментуйте закінчення.

Книжка, сукня, церква, вигода, мавпа, губа, вілла, дорога, школа, долоня, буря, легеня, догма, межа, арфа, стаття, гра, сім'я, миша, бонна, лазня, староста, мама, буква, Майборода, суддя, баба, кухня, панна, тесля, ворота, дріжджі, гроші, граблі, двері, люди, вила, джинси, сани, дрова, окуляри, лещата, канікули, Чернівці, ножиці, хитроці, Суми.

15. Запишіть іменники у формі родового відмінка множини, прокоментуйте закінчення.

Батько, відкриття, життя, берег, друг, море, обрій, тато, соловей, почуття, поле, плече, прислів'я, чобіт, раз, бажання, вікно, село, око, хутро, пальто, засідання, весілля, відро, сукно, піддашшя, дно, кільце, пасмо, верховіття, озерце, вухо, полотно.

16. Замініть цифри словами, поясніть написання.

5-гривенна купюра, 2-денне запізнення, 2-кольорова картина, 2-елементний прилад, 3-актна п'єса, 3-тижнева відпустка, 2-годинна перерва, 4-місячне відрядження, 9-процентний розчин, 15-кілометровий похід, 10-тисячний тираж, 20-поверхова споруда, 127-кілометрове шосе, 3-мільйонний житель, 25-копієчна монета.

17. Утворіть складні прикметники, прокоментуйте написання.

Два бали, два яруси, два електроди, два мільйони, два шари, два атоми, дві зміни, три доби, три осі, три гривні, чотири дні, чотири опори, чотири тисячі, чотири компоненти, дев'ятнадцять градусів, п'ятдесят шість кілометрів, сімдесят років, двісті пудів, вісімдесят п'ять тонн, сто шістнадцять грам.

18. Утворіть словосполучення числівників півтора або півтори з іменниками метр, літр, кілограм, карбованець, гривня, доба, година, рік, вагон, місяць, процент, тонна, десяток, зміна.

19. Розкрийте дужки, числа запишіть словами.

Відвантажили 23 (мішок), закупили (1,5 тонна), присутні 6 (учасник), говоримо з 2 (студент), ідемо 7,5 (година), в залі 141 (слухач), на конференції 963 (учасник), замовили 4 (сейф), відсутні 6 (студент), 0,07 (гектар), $\frac{2}{3}$ (урожай), $\frac{1}{3}$ (частина) коштів, 1,8 (година), 2,5 (доба), 6,9(метр), 265,07 (кілометр), 17,9 (грам), 48,3 (процент), 4,6 (мільйон) тонн; до 972 додати 59; від 1576 відняти 243; скласти 352 із 238; сума чисел дорівнює 723; визначити добуток від множення 721 на 15.

20. Запишіть у давальному, орудному та місцевому відмінках.

Шістсот сімдесят учасників, дев'яносто вісім процентів, кількадесят тонн, кільканадцять сторінок, кількасот гривень, обидва учасники, обидві жительки, п'ятеро бізнесменів, семеро студентів.

II рівень

1. Запишіть подані власні назви у формі родового й давального відмінків однини, прокоментуйте.

Антоніо, Марія Іванівна Майборода, Жізель, мадам, Кривоніс, Ліна Костенко, Юрій Костенко, Гейне, Іваньо, фрау, Жаннет, Стендаль, Снігур, Лев Вікторович, Ізабель, Соломія Богданівна, Жнець, Кармен, Ковалів, Максим Малець, Надія Малець, Ярослав Васильович, Віра Василівна.

2. Запишіть кількісні числівники словами, узгодивши числівники з іменниками.

1,5 (тонна), 328 (студент), з 57 (учень), від 897 (слухач), 3,7 (кілометр), до 94 (депутат), у 26 (вагон), від 47 відняти 39, до 196 додати 590, від 1953 (рік), 4,5 (місяць), 68 (теля), 700 (голова), 2/3(доба), 0,5 (яблуко), 156 (особа), 7 (номер), 1/3 (сторінка), 3,5 (грам), 300 (стіл), 718 (число), 18 (курча), 1/2 (година), 900 (ім'я), 8/9(рукопис), 86 (пісня), 1/4 (аркуш), 29 (жінка), 500(одиниця), 7,5 (тиждень), 2/3 (урожай), 69 (мільйон), 5,5 (тисяча), 324 (кілограм), 1,5 (сторінка), 2 (академік), 3 (двері).

3. Утворіть усі форми дійсного способу поданих інфінітивів, поясніть правопис закінчень.

Читати, мріяти, полоти, слати, відповідати, прочитати, застелити, відповісти.

4. Провідмініяйте подані числівники за відмінками.

25, 1,5, 328, 57, 897, 3,7, 99, 276, 47, 39, 196, 590, 1953.

ТЕСТИ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

1. У котрому рядку у всіх словах відбувається спрощення на письмі?

1. Шіс..надцять, виїз..ний, щас..ливий, чес..ний, балас..ний, кіс..лявий, тиж..невий.
2. Захис..ний, облас..ний, проїз..ний, студен..ський, щас..ливий, зап'яс..ний.
3. Шіс..сот, звіс..но, корис..ний, кількіс..ний, ненавис..ний, якіс..ний.
4. Пристрас..ний, віс..ник, доблес..ний, зліс..ний, перехрес..ний, піс..ний.

2. У котрому рядку в усіх словах на місці крапок треба ставити апостроф?

1. Стеф.юк, різдв..яний, бур..як, підв..язати, пір..я.
2. Верб..я, розм..який, матір..ю, зв..язок, дит..ясла.
3. Пів..яблука, подвір..я, м..ясо, Лук..ян, мавп..ячий.

3. У котрому рядку в усіх словах пишемо -нн-?

1. Натхнен..я, камін..я, видін..я, священ..ик.
2. Бурячин..я, корін..я, дзвін..иця, знан..я.
3. Маковин..я, гарбузин..я, озимин..а, сумлін..я.

4. У котрому рядку у всіх власних назвах усі слова треба писати з великої літери?

1. (Г,г)енеральні (Ш,ш)тати (К,к)оролівства (Н,н)ідерланди, (Г,г)олова (В,в)ерховної (Р,р)ади України, (С,с)півдружність

(Н,н)езалежних (Д,д)ержав, (К,к)абінет (М,м)іністрів України.

2. (М,м)іністерство (О,о)хорони (З,з)доров'я України, (Р,р)ада (Б,б)езпеки (О,о)рганізації (О,о)б'єднаних (Н,н)ацій, (З,з)бройні (С,с)или України, (У,у)країнська (Р,р)еспубліканська (П,п)артія.

3. (В,в)есвітня (Ф,ф)едерація (Н,н)аукових (П,п)рацівників, (Д,д)ержавний (М,м)итний (К,к)омітет України, (К,к)онституційний (С,с)уд України, (З,з)бройні сили України.

5. У котрому рядку всі числівники мають однакову відмінкову форму?

1. Ста, п'ятьох, двохсот, сімдесяти, сорок.
2. П'ятистам, шістдесяти, трьом, восьми, сімом.
3. Дванадцятьма, сьома, вісьмома, п'ятисот.
4. Трьох, сімдесяти, п'ятистам, тридцятьма, дев'яноста.

6. У котрому рядку правильно поєднано іменники з числівниками?

1. Одного дня, шестеро вікон, п'яти зошитів, сьома книгами, стома ручками.
2. Два болгарини, три кілометри, однієї хвилини, півтора літри.
3. Півтора гектара, трьом хлоп'ятам, одна друга яблука, три п'яті кілометра.

7. У котрому рядку правильно записані всі відмінкові форми числівників?

1. Р. в. сімдесяти, однієї, п'ятьох, шести, двохсот.
2. Р. в. одного, восьмидесяти, дев'яноста, трьохсот, п'яти.
3. Р. в. вісьмох, дев'яти, п'ятисот, стох, шістдесяти.

8. Провідмініяйте числівник *сорок сім* та іменник *ледар*.

9. Котрі з поданих іменників уживаються тільки у формі множини?

1. Глибини. 2. Здоров'я. 3. Дріжджі. 4. Риби. 5. Аркуші.
6. Карпати. 7. Канікули. 8. Дизайнери. 9. Материки. 10. Ліки.
11. Весни. 12. Обжинки. 13. Вибори. 14. Альпи. 15. Тістечка.

10. Котрі з поданих іменників є невідмінюваними?

1. Колібрі. 2. Дріжджі. 3. Плем'я. 4. Луцьк. 5. Пюре. 6.
Колорадо. 7. Легеня. 8. Межа. 9. Мільйон. 10. Підпис.
11. Викладацька. 12. АТС. 13. Аукціон. 14. Шампунь. 15. Тюль.

11. Котрі з поданих іменників належать до мішаної групи?

1. Січ. 2. Вітрище. 3. Ведмежа. 4. Явище. 5. Курча. 6. Ніч. 7.
Річ. 8. Піч. 9. Читач. 10. Повістяр. 11. Роздоріжжя. 12. Тиша.
13. Інженер. 14. Лицар.

12. Котрі з поданих іменників належать до чоловічого роду?

1. Учитель. 2. Маестро. 3. Рояль. 4. Ступінь. 5. Кобзар. 6. Баку.
7. Поні. 8. НРУ. 9. Міністр. 10. Шимпанзе. 11. Тюль. 12. Сибір.
13. Путь. 14. Аташе. 15. Поні.

13. Котрі з поданих іменників належать до жіночого роду?

1. Рукопис. 2. Гризлі. 3. Динго. 4. Дівча. 5. Міль. 6. Торнадо.
7. Педаль. 8. Степ. 9. ООН. 10. Гуаш. 11. Ворота. 12. Токіо
(місто). 13. Харчо. 14. Стаття. 15. Путь.

14. Котрі з поданих іменників належать до середнього роду?

1. Ворота. 2. Висівки. 3. Дитя. 4. Колібрі. 5. Шимпанзе. 6. Весілля. 7. Дитина. 8. Радіо. 9. Колосся. 10. Село. 11. Соломія. 12. Перспектива. 13. Маестро. 14. Авеню. 15. Бароко.

15. У котрому рядку подано правильні форми родового відмінка іменників?

1. Соку, відмінка, Сибіру, саду, квадрату.
2. Воску, олівця, крику, березня, ножа.
3. Гаю, кілометра, Дону, атома, народу.

16. Від поданих слів утворіть відносні прикметники за допомогою суфікса *-ськ(ий)*.

Кривий Ріг, Бахмач, Золотоноша, герцог, Цюрих.

17. Зніміть риси у поданих словах і поясніть їх написання:

Пів/ложки, Нечуй/вітер, контр/атака, мати/й/мачуха, поет/початківець, гуси/лебеді, кримсько/татарський, сніжно/білий, військово/службовець, дарма/що, або/що, рік/у/рік, сам/на/сам, без/перестанку, по/одинці.

18. Запишіть іменники у формі кличного відмінка.

Олег, Левко, парубок, Горбець, горбець, Марія, Маруся, Ілля, Настя, Хома, Ганна, Ганнуся, бджоляр, Ігор, лицар.

ТЕКСТИ ДЛЯ ДИКТАНТІВ

ГУМАНІТАРНА АУРА НАЦІЇ АБО ДЕФЕКТ ГОЛОВНОГО ДЗЕРКАЛА

Словом, як існує, безперечно, якість біополе особистості, так існує й аура цілої нації, хоч незброєним оком її й не видно. Що ж до поняття нація, то лише на перший погляд здається, що це таке чітко і всім зрозуміле поняття. Саме в це поняття останнім часом, уже в умовах, здавалось би, незалежної України, внесено стільки плутанини, що пересічний громадянин може вкрай розгубитися, начитавшись нашої преси, де українців то пропонують вважати етносом, що й досі ще не відбувся як нація, то вже аж політичною нацією, що містить у собі весь наш поліетнічний конгломерат, то народом України, то, як у Конституції сказано, – українським народом. У паспорті графу національності скасовано. Епітетом національний розкидаються так бездумно, що іноді він втрачає контури сенсу. Проблема тут навіть не в ідентифікації нації, а в кризі самоідентифікації національно дезорієнтованої частини суспільства. Не буду вдаватися в теорію питання, це окрема тема, скажу лише самоочевидну річ: якби українці не були нацією, то вони давно були б уже не українці. Однак був же якийсь божественний вітер, що кидав покоління за поколінням на боротьбу саме за цей народ, за цей шматок землі, який Бог на планеті подарував саме українцям. І ще одне, вже не з області термінології. Коли ми чуємо: Іспанія,

іспанці, – які це у нас викликає асоціації? Ну, звичайно ж, Лопе де Вега, Кальдерон, Сервантес, Гойя, музей Прадо, Федеріко Гарсія Лорка. Але ж дозвольте, а вогнища інквізиції, а Торквемада, а конкістадори, а вигнання євреїв з Іспанії, а диктатура генерала Франко? Це ж теж Іспанія. Але чому образ нації визначається не цим? Чому домінує література, культура, мистецтво? Ми знаємо поезію Хіменеса. Ми знаємо полотна Ель Греко. Ми знаємо музику Сарасате. Ось що створює ауру нації. І то аж таку, що француз Бізе пише оперу про іспанську циганку за новелою француза Меріме. Американець Гемінгвей пише «Фієсту». Або німці. Нація філософів і композиторів, хіба не так? Хто дав світові Бетховена, Гете, Шіллера, Гегеля, Канта, Ніцше? І хоч Бухенвальд недалеко від дуба Гете, і дуб той спиляний, і солдати вермахту відкривали на тому пні бляшанки, – все одно, не Гітлер визначає образ нації з його Геббельсом, що хапався за пістолет при слові культура, і не Ельза Кох, а доктор Фауст і Лорелай над Рейном. Та ж Росія з її вічними смутами, з напівбезумними царями й генсеками, з її темним, забитим народом... Одначе ж не тьма визначає у світі її гуманітарну ауру. Світ добре знає, що це держава небезпечна, антигуманна, але вона має свій імідж, тому що у неї були прекрасні вчені й мислителі, письменники й композитори. Бо хоч декабристів запроторили у Сибір, хоч російські поети стрілялись і вішались, хоч Толстому оголосили анафему, а Сахарова вислали у Нижній Новгород, – саме вони створили ауру нації, а не її дикі й підступні правителі. Ще Гельвецій

помітив цю рятівну властивість людства. «Ім'я Конфуція, – писав він, – більш відоме й шановане у Європі, ніж ім'я будь-якого з китайських імператорів». Ще в античному світі знали цю силу мистецтва й науки. І найрозумніші з тодішніх державних мужів дбали не лише про свій політичний авторитет, а й про своє, так би мовити, культурно-політичне реноме. Вони знали, що саме література й мистецтво дарують безсмертя, бо тривають у часі. Гуманісти розробили ідею історичного безсмертя. Де вже ті давні греки, де римляни, а історичне безсмертя їм гарантоване на віки. Над Скандинавським півостровом, як північне сяйво, стоїть заворожуюча аура музики Гріга, Сібеліуса, дивовижних казок Андерсена. На іншому континенті маленька Колумбія підсвічена магічною аурою Маркеса. Чи ж треба казати, що Англія – це Шекспір, Байрон, Шеллі? Що Франція – це Вольтер, Бальзак, Руссо, Аполлінер? Що Італія – це нація Данте і Петрарки, Рафаеля і Мікеланджело. Бо не квадратне ж підборіддя дуче визначає її обличчя, а її художники і поети. А чому б у таких самих діоптріях не подивитися на Україну? Якщо десь у світі чують – Україна, українці, які це асоціації викликає там? Хіба це не правомірне запитання? Ми вже держава. Тож чи не час замислитись, хто ми в очах світу і яку маємо ауру, а якщо не маємо, то чому?

Ліна Костенко, «Гуманітарна аура нації»

РОЗУМІННЯ БІБЛІЇ

Тема перекладів Біблії українською мовою драматична. Ще в гуртку Шевченка й Куліша зароджувалася ідея такого перекладу. Але стратегія обрусіння приписувала тільки російський переклад. Навіть коли під час російсько-японської війни з'явилася Біблія у перекладі Куліша й Пулюя, видана за сприяння Британського біблійного товариства, і Пулюй, який обіймав високу наукову посаду в чужій державі, звернувся до російського уряду (Росія завжди рахувалася з чужоземцями) і попросив дозволу, щоб українцям-військовополоненим у Японії дати Біблію українською мовою – священний Синод і російський уряд заборонили. І тільки вже після маніфесту 1905 року вдалося видати мізерним накладом Євангелію в перекладі М. Орочевського за дозволом Синоду.

Досить багатозначний факт: Біблії українською мовою ніколи не було в Україні – аж до розпаду советської імперії. Перші люди, котрі мали можливість читати Святе Письмо українською, були євангелісти, які виїжджали на різні конгреси і привозили із собою ці книги. Із власного досвіду можу сказати, що вперше отримав Євангелію українською мовою закордонного видання 1962 року від Василя Стуса, коли він був на Колимі, а я вийшов на заслання на Забайкалля. Біблія була заборонена в таборі. Я пригадую, як один, котрий з «ними» співпрацював, дав мені читати Біблію англійською мовою – із цього зробили цілий скандал.

У той же час у таборі були сектанти, які мали Євангелію, переписану від руки.

Біблія була заборонена не тільки в «малій» зоні, а й у «великій». Ми дістали доступ до читання Євангелії українською мовою тільки десь 1989 року, коли зовсім упала цензура. І це дуже важливий факт – майже до проголошення незалежності України Євангелії українською не було. Але досі є форми недопускання її до користування в церкві Московського патріархату – а це найбільша з церков на Україні. Це створює бар'єр між церквою і народом.

Нині ми користуємося Біблією в перекладі Івана Огієнка, єпископа української церкви в Канаді. Людина великих знань і неймовірної працьовитості. Перекладач Біблії – і цього досить, щоби йому побудувати пам'ятник. У Римі 1988-го вийшов переклад Івана Хоменка малим накладом.

Щодо мови. Нині стоїть питання про новий переклад. Переклад Огієнка трохи стилізований, трохи архаїзований. Він не є таким ясным, щоби вільно сприйматися. І часом хочеться порівняти з перекладом англійським, російським чи іншим, щоби якимось ясніше відчувати думку. Зміст у нього часом затуманений мовними формами. Та коли порівняти два українські переклади, то розумієш, що можна виправляти переклад Хоменка, але безперспективно виправляти Огієнка. Тому що він знає мову, в нього ці форми вжиті навмисно. Але якщо перекладати, то треба робити вже зовсім інший переклад.

Думаю, що будь-хто, хто буде перекладати нині Євангелію, звичайно, мусить мати оригінал, мати й інші

переклади. Людина великої культури і ерудиції боїться, а людина маленької – береться. Нас заїдає втрачений рівень культури.

Євген Сверстюк

ПРАГНЕННЯ СУСПІЛЬНОГО ДОБРА

Микола Артемійович Терещенко – старший син купця Першої гільдії Артемія Яковича Терещенка, український землевласник, підприємець, громадський діяч та благодійник.

Ще з юнацьких років Микола допомагав батькові та захоплювався його справами. На волах він перевозив сіль, рибу та хліб з Криму до рідного міста Глухова Сумської області. Згодом став головним заготівником цих товарів у місті. У роки Кримської війни (1853-1856) виконував державні замовлення для військового відомства, завдяки яким значно збільшив свій капітал. Великі прибутки підприємцю принесла аграрна реформа 1861 року. У той час багато поміщиків не змогло зорієнтуватись у нових економічних умовах і скористатися можливостями збільшити свої капітали, Микола Артемійович завдяки своєму природному підприємницькому хисту, швидко примножив свій статок. Як результат, уже 1870 року він був власником більше десяти цукрових та рафінадних заводів, розташованих навколо міста Глухова, також йому належало близько 80 тисяч десятин землі, винокурні, парові й водяні млини, цегельні та ремонтні майстерні, які були розташовані в Чернігівській,

Київській, Волинській, Харківській, Подільській, Курській та Тульській губерніях.

1870 року Микола Артемійович отримав спадкове дворянство, а згодом – чин таємного радника, кілька найвищих державних орденів, у тому числі французький орден Почесного легіону. Усі ці звання, чини й нагороди він отримав здебільшого за широку добродійну діяльність.

М. А. Терещенко активно займався не тільки підприємництвом і торгівлею, а й громадською діяльністю. У 1851-1860 роках його було обрано на посаду старшого бургомістра міста Глухова. Цю посаду обіймав упродовж 9-ти років, а потім протягом 14-ти років був міським головою. Більше двадцяти років очолював глухівське міське самоврядування.

У своїй громадській діяльності Микола Артемійович особливу увагу приділяв добродійним справам: допомагав дитячим притулком, міській лікарні й навіть ув'язненим, очолюючи місцеве відділення піклування про в'язниці. У Глухові коштами та пожертвою мецената Терещенка були побудовані чоловіча та жіноча гімназії, ремісниче училище, пансіон для гімназистів, дитячий притулок, міська лікарня, учительський інститут, низка приватних житлових будинків.

1875 року Микола Артемійович переїхав до Києва, економіка якого після будівництва Південно-західної залізниці й відкриття біржі перетворила місто на справжню «цукрову столицю». У Києві не було жодного благодійного та просвітницького закладу, якому М. А. Терещенко не надав би добродійну допомогу. Навчальні заклади, які підтримував

Микола Артемійович як меценат: Київська перша гімназія, Київська четверта гімназія, Київське перше комерційне училище, засноване Київським купецьким товариством, Київське реальне училище, Чоловіча торгівельна школа ім. М. А. Терещенка й Торгівельні класи ім. М. А. Терещенка, Жіноча торгівельна школа ім. П. Г. Терещенко, названа на честь дружини мецената Пелагеї Георгіївни.

*Сайт Національної бібліотеки України імені
В. І. Вернадського*

РОДИНА СЕМИРЕНКІВ:

АМЕРИКАНСЬКА МРІЯ НА УКРАЇНСЬКИЙ ЛАД

Сини підприємця Федора Симиренка Платон і Василь – класичні фігури в історії українського меценатства, одні з найбільших українських підприємців ХІХ століття.

Симиренки – це класичний приклад «американської мрії», реалізованої на українських землях ХІХ століття. Патріарх родини і батько Платона та Василя, Федір Степанович, виріс кріпаком, але завдяки поєднанню підприємницької жилки, важкої праці й вигідного шлюбу він за кілька десятиліть став мультимільйонером.

Після смерті Федора Симиренка та його старшого сина Платона сімейні статки почали танути, але молодший син Симиренко Василь зміг вдруге подолати обставини і піднявся з банкрутства до мільйонних статків.

Василь та Платон Смиренки увійшли в історію як успішні підприємці та меценати. До 40-х років Яхненки та Смиренки побудували унікальний для України й Російської імперії паровий цукровий завод, машинобудівний завод і цілу інфраструктуру навколо них: від житлових кварталів для робітників до бібліотеки й театру. Продукція заводів Яхненків-Смиренків продавалася по всій Російській імперії та була конкурентною на європейському ринку.

Старший син Федора Платон Смиренко був одним із ключових менеджерів сімейної цукрової імперії. Але найбільше історії він запам'ятався роллю мецената в житті Тараса Шевченка. 1860 року, незадовго до смерті поета, Платон Смиренко профінансував вихід одного із нечисельних прижиттєвих видань Кобзаря.

Цікаво, що Смиренко не давав згоди, щоб його згадували як фундатора видання, і розсердився на Шевченка, коли це зробили без його дозволу.

Василь Смиренко фінансував вихід українських періодичних видань на кшталт «Київської старини». За спогадами Чикаленка, кожного року Смиренко заходив у редакцію, щоб дізнатися про її потреби та покрити їх.

Смиренко підтримував роботу українських наукових і культурних установ. Наприклад, 1912 року Наукове товариство імені Шевченка змогло купити новий будинок у Львові за гроші Смиренка, а десятиліттям раніше він долучився до фінансування Академічного дому у Львові, який

за ініціативою Михайла Грушевського було побудовано для української студентської молоді.

Фундація української справи для Василя Симиренка та його старшого брата Платона була якщо не місією всього життя, то принаймні важливою справою, яку вони робили не для гарної репутації і не заради бізнес-інтересів, а з глибокої внутрішньої мотивації.

Антон Процюк, «Медіа великих історій»

Рекомендовані джерела

Основні

Вихованець І. Розмовляймо українською: мовознавчі етюди. Київ: Унів. вид-во ПУЛЬСАРИ, 2012. 160 с.

Городенська К. Українське слово у вимірах сьогодення / Ін-т укр. мови НАН України. Київ: КММ, 2014. 124 с.

Громик Ю. В. Український правопис: навч. посіб. Київ: ВД «Кондор», 2018. 166 с.

Деркач Л. М., Зінчук Р. С. Правопис української мови. Практикум: навч. посіб. Луцьк: ПП Іванюк, 2020. 120 с.

Деркач Л., Зінчук Р. Організація індивідуальної освітньої траєкторії в процесі формування правописної компетентності студентів-філологів. *Волинь філологічна: текст і контекст*. 2020. № 29. С. 141–152.

Методика компетентнісно орієнтованого навчання української мови учнів ліцею на рівні стандарту: метод. посіб. / Горошкіна О. М., Бондаренко Н. В., Попова Л. О. Київ: КОНВІ ПРІНТ, 2020. 128 с.

Український правопис / Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України, Ін-т укр. мови НАН України, Укр. мов.-інформ. фонд. Київ: Наук. думка, 2020. 392 с.

Фаріон І. Д. Мовна норма: знищення, пошук, віднова (культура мовлення публічних людей). Вид. 3-тє, доп. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2013. 332 с.

Ющук І. П. Практикум з правопису і граматики української мови: посібник. Київ: Освіта, 2012. 270 с.

Додаткові

Сучасний орфографічний словник української мови: 180 000 слів / уклад. В. В. Дубічинський, Н. Я. Косенко. Харків: ВД Школа, 2009. 1024 с.

Словник української мови. У 20 т. / НАН України, Укр. мов.-інформ. фонд. Київ: Наук. думка, 2010.

Т. 1. А–Б / уклад.: Л. Л. Шевченко та ін. ; гол. наук. ред. В. М. Русанівський. Київ: Наук. думка, 2010. 912 с.

Т. 2. В – Відсріблитися / уклад.: Л. Л. Шевченко та ін. Київ: Наук. думка, 2012. 975 с.

Т. 3. Відставання – гуральня / уклад.: І. В. Шевченко та ін. Київ: Наук. думка, 2012. 1119 с.

Т. 4. Д–Ж / уклад.: В. В. Чумак та ін. Київ: Наук. думка, 2013. 1007 с.

Т. 5. З–Зв’янути / Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні ; уклад.: І. В. Шевченко та ін. ; наук. ред. О. О. Тараненко. Київ: Укр. мов.-інформ. Фонд, 2014. 991 с.

Т. 6. Згага–Кварта / уклад.: І. В. Шевченко та ін. ; наук. ред.: О. О. Тараненко, С. Я. Єрмоленко. Київ: Укр. мов.-інформ. фонд, 2015. 991 с.

Інтернет-ресурси

Модельні навчальні програми для 5-9 класів Нової української школи. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/modelni-navchalni-programi-dlya-5-9-klasiv-novoyi-ukrayinskoji-shkoli-zaprovadzhuyutsya-poetapno-z-2022-roku>

Український правопис / Схвалено Кабінетом Міністрів України (Постанова № 437 від 22 травня 2019 року). Режим доступу:

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/05062019-onovl-pravo.pdf>

Стислий огляд основних змін у редакції «Українського правопису» (2019). Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/osnovni-zminy%202019.pdf>

Словник української мови. У 20 т. / НАН України, Укр. мов.-інформ. фонд. Київ: Наук. думка, 2010. Режим доступу: <https://r2u.org.ua/forum/viewtopic.php?t=3100>

Словник української мови. В 11 т. Київ: Наук. думка, 1970–1980. Режим доступу: <http://sum.in.ua>

ЗМІСТ

Передмова.....	3
З історії української орфографії.....	4
Правопис частин основи слова.....	6
Зміни приголосних під час словотворення.....	13
Засоби милозвучності.....	17
Правопис складних і складених власних назв.....	27
Правопис закінчень відмінюваних слів.....	32
Тести для підготовки до контрольної роботи.....	40
Тексти для диктантів.....	44
Рекомендовані джерела.....	54

Навчально-методичне видання

**ДЕРКАЧ Лариса Миколаївна
ЗІНЧУК Руслана Степанівна**

ПРАКТИКУМ З ОРФОГРАФІЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Навчально-методичні матеріали

Друкується в авторській редакції

Формат 60x84 1/16. Ум. друк. арк. 2,8
Тираж 100. Зам 21.

ВОРВП «Надстир'я»
43016 м. Луцьк, вул. Лесі Українки, 7
Тел моб. +38 067 33 41 306.. E-mail: nadstyria@gmail.com

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру ДК № 349 від 02.03.2001.

Деркач Л. М., Зінчук Р. С.

Д 36 **Практикум з орфографії української мови:** *навчально-методичні матеріали.* Луцьк: Надстир'я, 2022. 60 с.

Видання містить матеріали для практичних занять та самостійної роботи з навчальних дисциплін «Правописна компетентність учителя», «Правописний практикум з української мови».

Для студентів спеціальності 014 Середня освіта (Українська мова і література), 035 Філологія.

УДК 811.161.2'35 (075.8)

Для нотаток